

PROBLEMEN ROND EEN LIFLAFJE

HANGIJZER 8

M. Klein

Het meest opvallende Nederlandse lentevogeltje draagt de zangnabootsende naam tjiftjaf. Wie goed naar het eentonige deuntje van dit vogeltje luistert, kan echter zeker niet zeggen dat het de ene keer duidelijk tjif zingt en de andere keer tjaf. Deze lentebode zou zo beluisterd dus evengoed tjaftjif kunnen heten. Deze volgorde blijkt in het Nederlands bij klanknabootsende woorden echter volstrekt ongewoon; steeds treft men de volgorde i/a aan:

tiktak *taktik
bimbam *bambim
klikklak *klakklik
trippeltrappel *trappeltrippel

Ook bij gelijkgebouwde klanknabootsende woorden met i/o-wisseling is de omgekeerde volgorde niet mogelijk:

dingdong *dongding
bimbom *bombim

We kunnen hetzelfde verschijnsel constateren in Nederlandse woorden die men moeilijk klanknabootsend kan noemen, maar die toch met dit soort woorden verwant lijken:

wirwar
mikmak
rimram
wipwap
liflafje
zigzag
triktrak
tingeltangel
kriskras
hihihi-hahaha

Bovendien vindt men de i/a-volgorde in namen zoals Ti-ta-tovenaar en reeksen als pief-paf-poef, knibbel-knabbel-knuisje.

Het is mij volstrekt onduidelijk waarom we in het Nederlandse uitsluitend deze volgorde hebben. Ik ken geen soortgelijk woord dat de volgorde a/i heeft. Het ligt natuurlijk voor de hand dit verschijnsel in verband te brengen met de verschillende eigenschappen van de vocalen i en a, maar daarmee is uiteraard geen antwoord gegeven op de vraag: waarom nu juist deze volgorde?

Weet iemand een verklarend antwoord?

Literatuur over dit onderwerp is mij niet bekend. Wel heeft J.R. Ross op 9 november 1977 op de KU Nijmegen een lezing gegeven met als titel "The Sound of Meaning", waarin hij, naast talloze andere merkwaardige klankverschijnselen binnen woorden, ook de hier genoemde $i/\begin{Bmatrix} a \\ o \end{Bmatrix}$ wisseling aanstipte.